

De naam van bipatriden

Citation for published version (APA):

de Groot, G-R., & Sijmonsma, J. R. (1981). De naam van bipatriden. *Het Personeel Statuut*, 1981, 69-73.

Document status and date:

Published: 01/01/1981

Document Version:

Publisher's PDF, also known as Version of record

Please check the document version of this publication:

- A submitted manuscript is the version of the article upon submission and before peer-review. There can be important differences between the submitted version and the official published version of record. People interested in the research are advised to contact the author for the final version of the publication, or visit the DOI to the publisher's website.
- The final author version and the galley proof are versions of the publication after peer review.
- The final published version features the final layout of the paper including the volume, issue and page numbers.

[Link to publication](#)

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal.

If the publication is distributed under the terms of Article 25fa of the Dutch Copyright Act, indicated by the "Taverne" license above, please follow below link for the End User Agreement:

www.umlib.nl/taverne-license

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us at:

repository@maastrichtuniversity.nl

providing details and we will investigate your claim.

De naam van bipatriden

In het Personeel Statuut 1981, 2-9, 18-23 heeft Prof.Mr. A.V.M. Struycken uitvoerige beschouwingen gewijd aan het op 5 september 1980 te München gesloten Namenverdrag.¹ Dit GIEC-verdrag is een gelukkige ontwikkeling in het onzekere internationale namenrecht.

Het verdrag bewerkstelligt hopelijk vérgaande internationale uniformiteit van beslissingen met betrekking tot namen van personen, die banden met meerdere staten hebben.

Het verdrag van München bepaalt, dat de naam van een persoon wordt bepaald door het recht van de staat, waarvan de betrokkene de nationaliteit heeft.

Eventuele IPR-voorvragen moeten volgens het IPR van diezelfde staat worden opgelost. Bij nationaliteitsverandering geldt het recht van de staat, waarvan de nationaliteit is verworven: of de naam door de nationaliteitswijziging verandering ondergaat, wordt aan de hand van het (overgangs-)recht van het nieuwe vaderland beslist.²

1. De tekst van dit verdrag is gepubliceerd in Het Personeel Statuut 1981, 9, 10, Trb. 1981, 71.

2. Zie voor een complete beschrijving van de inhoud van het verdrag A.V.M. *Struycken*, HPS 1981, 2-9, 18-23

Mogen deze regels vanwege het duidelijke houvast, dat zij voor het internationale namenrecht bieden, worden toegejuicht, spijtig is het, dat de moeilijkste gevallen van het internationale namenrecht niet door het verdrag worden opgelost. Struycken gaf dit al aan in zijn zoëven genoemd opstel: het verdrag geeft geen regels voor personen die bi- of polypatride zijn. Struycken stelt, dat het in beginsel wenselijk is om in gevallen, waarin één der nationaliteiten de Nederlandse is, Nederlands recht toe te passen. Voor de gevallen dat een persoon wiens naam moet worden vastgesteld meerdere vreemde nationaliteiten heeft, wenst hij de daarmee geconfronteerde ambtenaren van de burgerlijke stand veel sterkte bij de door hen te nemen beslissingen.³

Aanknappend bij deze laatste opmerkingen van Struycken willen we enkele kanttekeningen maken, in de hoop op deze wijze een discussie over de naam van bi- of polypatriden te stimuleren.

Aankankelijk heeft het in de bedoeling gelegen in het verdrag van München ook de naam van de bi- of polypatriden te regelen. Edlbacher⁴ schrijft daarover, dat over de op te stellen conflictenregels echter zo grote onenigheid bestond, dat men uiteindelijk van een regeling in het verdrag heeft afgezien en de diverse staten de vrije hand heeft gelaten.

Naar we hopen, zullen in de toekomst echter ook over deze materie nog afspraken in een internationaal verdrag worden vastgelegd.

Terzijde zij er op gewezen, dat de groep bi- of polypatride personen bepaald niet klein is. En hoewel in 1964 te Straatsburg een verdrag is gesloten *ter vermindering* van het aantal bipatriden, kan men momenteel door recente ontwikkelingen van diverse nationaliteitswetgevingen eerder een tendens tot *toeneming* van het aantal gevallen van bi- of polypatridie bespeuren.

Men vergelijkte de in 1976 tot stand gekomen wijziging van de Westduitse nationaliteitswet, krachtens welke voortaan alle kinderen, die een Duitse vader of moeder hebben, de Duitse nationaliteit verwerven.

En in dit verband kunnen we ook wijzen op de regeling voorgesteld in het in 1981 door het ministerie van Justitie gepubliceerde voorontwerp Wet Nederlanderschap, krachtens welke alle kinderen Nederlander zijn van wie de vader of de moeder het Nederlanderschap bezitten. In de toekomst lijkt het aantal bi- en polypatriden dus te gaan toenemen, hetgeen eveneens het aantal gevallen dat niet kan worden opgelost aan de hand van het verdrag van München groter maakt.

Hoe zou men nu het namenrecht van de bi- of polypatriden kunnen benaderen? Laat ons hierover enkele voorzichtige stellingen pomen.

Het is zinvol om bij de vaststelling van de naam van bi- of polypatriden de effectieve nationaliteit de doorslag te laten geven.⁵ Niet zelden zal de effectieve nationaliteit de nationaliteit zijn van het land waarvan de ambtenaren voor de vraag komen te staan, hoe de naam van een bepaald bipatride persoon luidt. Dit is b.v. het geval bij een in Nederland geboren kind uit een in Nederland woonachtige Duitse moeder en haar Nederlandse echtgenoot. Zo'n kind is Duits en Nederlands staatsburger.⁶ Een Nederlandse ambtenaar van de burgerlijke stand wordt dan bij het opmaken van de geboorteakte geconfronteerd met de namenkwestie en mag o.i. in de regel concluderen, dat de Nederlandse nationaliteit de effectieve is. De naam van het kind dient derhalve conform het Nederlandse recht te worden bepaald. In zoverre is de stelling van Struycken, dat bij bipatriden die o.a. Nederlander zijn, in beginsel het Nederlanderschap als effectieve nationaliteit moet worden beschouwd, zinvol. Maar wanneer lijdt dit beginsel uitzonderingen?

Stel, het kind is niet in Nederland geboren, doch in Duitsland. De Duitse ambtenaar van de burgerlijke stand zal waarschijnlijk op precies dezelfde wijze redeneren als zijn zoëven ten tonele gevoerde Nederlandse collega en zal de Duitse nationaliteit als de effectieve beschouwen. De naam van het kind zal daarom in de in Duitsland op te maken geboorteakte conform Duits recht worden vastgesteld: onder omstandigheden

3. A.V.M. Struycken, HPS 1981, 23

4. O. Edlbacher, StAZ 1979, 5

5. Zo ook ondermeer O. Edlbacher, StAZ 1979, 5; vgl. verder A.V.M. Struycken, HPS 1981, 23

6. Art. 1 lid 1 Wet Nederlanderschap en Par. 4 Reichs- und Staatsangehörigkeitsgesetz

zal dan niet de naam van de vader als geslachtsnaam van het kind worden genoteerd, maar de naam van zijn moeder, namelijk indien de ouders de geslachtsnaam van de moeder als gemeenschappelijke huwelijksnaam hebben gekozen, waartoe par. 1355 BGB de mogelijkheid opent. Stel nu dat de ouders na enige tijd met het kind naar Nederland verhuizen. Moet de Nederlandse ambtenaar van de bevolkingsboekhouding nu de zaak opnieuw bekijken en beoordelen, of nu wellicht de Nederlandse nationaliteit de effectieve is en bij bevestigend antwoord — indien nodig — de naam van het kind 'wijzigen'?

Wij neigen tot een ontkennend antwoord: het is niet zinvol aan te nemen dat telkens de op dat bepaalde moment effectieve nationaliteit de naam van het kind dient te beheersen, doch de effectieve nationaliteit van het kind ten tijde van zijn geboorte moet bepalend zijn. Door de effectieve nationaliteit van het kind ten tijde van de geboorte als maatgevend voor zijn naam te beschouwen, wordt de kans op een 'conflict mobile' geminimaliseerd.⁷ De nieuwe effectieve nationaliteit is uiteraard wel maatgevend voor de mogelijkheid naamswijziging te vragen.

Het zoëven gestelde impliceert dat o.i. in beginsel de beslissing van de eerste ambtenaar, die met de naamsvaststelling van een bi- of polypatride persoon wordt geconfronteerd (in de regel de opsteller van de geboorteakte), moet worden gerespecteerd, ook als deze een eventueel aanwezige Nederlandse nationaliteit niet als de effectieve heeft beschouwd. Niet respecteren is slechts gewettigd, als de beslissing van die eerste ambtenaar *marginale getoetst* niet door de beugel kan. Een ander standpunt dan het hier verdedigde wijzen we af, omdat dan de continuïteit van iemands naam op de tocht zou komen te staan.⁸

De familienaam van een bi- of polypatride dient te worden vastgesteld volgens het recht van zijn effectieve nationaliteit. De op deze wijze vastgestelde naam moet in officiële papieren worden vermeld. Met betrekking tot de naamvoering van een bi- of polypatride ligt het o.i. echter voor de hand om te concluderen, dat de betrokkene de naam ook mag voeren overeenkomstig het recht van andere landen, waarvan hij of zij de nationaliteit heeft.⁹ Dit houdt in, dat iemand nooit een onrechtmatige daad ex art. 8 BW pleegt, of een valse naam opgeeft in de zin van art. 435, 4° Sr, indien hij een naam voert conform de regels van een staat, waarvan hij/zij (ook) onderdaan is. Laten we deze these door een voorbeeld illustreren: iemand is in Venezuela geboren als zoon van de Nederlandse Shell-ingenieur Jan Jansen en de Venezolaanse Maria Costa Perreira. Het kind heeft zowel de Nederlandse als de Venezolaanse nationaliteit.¹⁰ Stel de Nederlandse overheid acht de Nederlandse nationaliteit de effectieve: het kind heet dan conform Nederlands recht naar zijn vader 'Jansen'. Als het kind zich nu toch vaak Jansen Costa noemt, kan de familie Costa o.i. niet ex art. 8 BW laten verbieden hun naam te voeren.

We zouden de boven weergegeven stelling nog willen uitbreiden. Ook indien iemand slechts één nationaliteit heeft, doch gehuwd is met een persoon, die een andere nationaliteit bezit, mag het voeren van de geslachtsnaam overeenkomstig de regels van het vaderland van de echtpartner nooit tot de conclusie leiden, dat onrechtmatig wordt gehandeld.

Zelfs zouden we willen verdedigen, dat het voeren van een naam conform de regels van het land waar men domicilie heeft nooit onrechtmatigheid kan opleveren.¹¹

Na deze opmerkingen over vragen die niet aan de hand van het CIEC-verdrag konden worden opgelost, willen we weer even teruggaan naar dit verdrag van München. Dit verdrag bepaalt, dat — als een nieuwe nationaliteit wordt verworven — de nieuwe nationale wet van toepassing is op de naam van de betrokken persoon. We vragen ons af, of deze verdragsregel onder alle omstandigheden zo gelukkig is. Weliswaar is zinvol,

7. Vgl. A.V.M. Struycken, HPS 1981, 23

8. Zo ook G. Beitzke, StAZ 1976, 325: 'Ich persönlich neige zu der Auffassung, dass man bei doppelter Staatsangehörigkeit eines der Beteiligten die unter seinem ausländischen Heimatrecht erworbenen Rechte auch bei uns respektieren sollte.'

9. Vgl. Christof Böhmer, Der Name der verheirateten Frau im internationalen Privatrecht, in: Konflikt und Ordnung, Festschrift für Murad Ferid zum 70. Geburtstag, München 1978, 103-116 (met name 115, 116)

10. Art. 1 Wet Nederlanderschap en art. 35 sub 1 Grondwet van Venezuela

11. Vgl. Christof Böhmer, t.a.p. (noot 9)

dat op de mogelijkheid van voor- of geslachtsnaamwijziging te verkrijgen na de naturalisatie de nieuwe nationale wet van toepassing is.¹² Maar indien deze verdragsregel met zich mee zou brengen, dat de geslachtsnaam door een nationaliteitswijziging onder omstandigheden automatisch muteert, zouden we dit minder gelukkig vinden. Of een dergelijke automatische mutatie plaatsvindt, hangt af van het overgangsrecht van het nieuwe nationale recht.

Hoe is nu dat overgangsrecht wanneer de Nederlandse nationaliteit wordt verworven?¹³ Als we het wel zien, heeft ons recht nog geen echt 'overgangsrecht' betreffende deze problematiek paraat. Het wil ons echter voorkomen, dat het verwerven van de Nederlandse nationaliteit in de regel geen automatische naamswijziging dient te bewerkstelligen.¹⁴ Op dit punt huldigen wij een andere mening dan Struycken.¹⁵ Deze ziet als goed overgangsrecht een regeling, die wijziging van naam bij naturalisatiewet of -KB in beginsel verbodig maakt. Uit de door Struycken gegeven voorbeelden blijkt echter, dat het ontwikkelen van zo'n overgangsrecht extreem moeilijk is.

Wij zouden derhalve willen bepleiten in geval van naturalisatie de tot nog toe gevoerde naam van de genaturaliseerde persoon te respecteren, doch — indien dit in concreto wenselijk lijkt — bij de naturalisatie naamswijziging aan te brengen.

Slechts in een enkel geval zal Nederland de oude geslachtsnaam na naturalisatie niet geheel kunnen accepteren. Moelijkheden treden b.v. op, indien een adellijke titel deel is van de buitenlandse geslachtsnaam. Dit kan het geval zijn bij iemand die een geslachtsnaam conform het recht van de Duitse bondsrepubliek heeft. Door de Weimarer Verfassung werd in 1919 in het Duitse rijk de adel opgeheven; de vroegere adellijke titels verdwenen echter niet geheel, maar werden deel van de familienaam (een bestanddeel dat trouwens wel verboden wordt al na gelang het geslacht van de drager van de naam).¹⁶ Wanneer nu een Duitser die een naam draagt waarvan een 'adellijke titel' deel uitmaakt, Nederlander wordt, muteert o.i. zijn naam. Als b.v. de Duitse Albrecht Baron von Gothastein tot Nederlander wordt genaturaliseerd, zal zijn geslachtsnaam naar Nederlands recht slechts von Gothastein zijn. De heer von Gothastein zou echter een verzoek tot inlijving in de Nederlandse adelstand kunnen indienen. Pas nadat op dit verzoek positief is beschikt, kan hij de adellijke titel of predikaat voeren, die hem bij de inlijving is verleend.¹⁷

De inhoud van de vorige alinea toonde complicaties die adelsrecht oplevert in het internationale namenrecht. Terzijde zij opgemerkt, dat ook bij verandering van het interne Nederlandse namenrecht in het licht van de emancipatie van de vrouw de adelsrechtelijke facetten niet uit het oog mogen worden verloren.¹⁸

Zoëven voerden wij het geval ten tonele, dat een buitenlander de Nederlandse nationaliteit verwerft. In de regel zal de betreffende buitenlander daardoor vorige nationaliteiten verliezen. Een enkele keer zal echter bipatrië optreden. Een dergelijke bipatrië is echter minder problematisch. Het nieuw verworven Nederlanderschap zal men bijna steeds als de effectieve nationaliteit mogen beschouwen. Dit is zeker op zijn plaats ingeval van naturalisatie tot Nederlander, daar een dergelijke naturalisatie immers slechts mogelijk is, nadat men geruime tijd in Nederland woonachtig was. Problematischer is het bij verkrijging van het Nederlanderschap krachtens art. 8 Wet op het Nederlanderschap en Ingezetenschap (verwerving van het Nederlanderschap krachtens optie bij huwelijk met een Nederlander). In de regel zal het

12. Zie in dit verband art. 2 van het Verdrag van Istanboel van 4 september 1958 nopens de verandering van geslachtsnamen en voornamen, Tractatenblad 1960, 48

13. Vgl. over diverse mogelijkheden m.b.t. het overgangsrecht A.V.M. Struycken, HPS 1981, 20-22

14. Zo ook G. Kegel, in Soergel/Siebert, BGB, Band 7, Einführungsgesetz, Stuttgart enz. 1970, Kommentar zu Art. 7 EGBGB, randnummer 6 (p. 302): '...Der unter der Herrschaft des alten Rechts erworbene oder verlorene Name bleibt daher auch unter der Herrschaft des neuen Rechts erworben oder verloren. ... Aufgrund neuer Tatbestände kann sich allerdings unter der Herrschaft des neuen Rechts der Name ändern, z.B. durch Namensänderung auf Grund eines Verwaltungsakts.'

15. A.V.M. Struycken, HPS 1981, 21

16. RGZ 113, 107

17. Zie over inlijving in de Nederlandse adel Raad van State 18 april 1978, NJ/AB 1978, 377

18. Zie over de adelsrechtelijke problemen bij verandering van ons interne namenrecht G.R. de Groot, NJB 1975, 1032, 1033

echter legitiem zijn om ook bij een dergelijke verwerving van de Nederlandse nationaliteit het Nederlanderschap als effectieve nationaliteit te beschouwen, daar men vaak kan aannemen dat de betrokkene zich in de naaste toekomst binnen Nederland assimileert.¹⁹

Hoe dienen wij als Nederlandse juristen te reageren, indien een Nederlander een buitenlandse nationaliteit verwerft. In de regel zal in zo'n geval de Nederlandse nationaliteit ex art. 7 Wet op het Nederlanderschap en Ingezetenschap worden verloren. Het overgangsrecht van het nieuwe vaderland bepaalt dan de naamvoering; Nederlandse autoriteiten dienen zulks te respecteren. Wordt de Nederlandse nationaliteit niet verloren, dan zal men moeten nagaan of de nieuwe nationaliteit inderdaad ook de effectieve is. Dit zal met name twijfelachtig zijn, indien de nieuwe nationaliteit automatisch is verworven, zonder dat de betrokkene daartoe zijn/haar wil te kennen heeft gegeven.

Laat ons tenslotte het hier boven gestelde nog eens overzien.

Hierboven zijn opmerkingen gemaakt naar aanleiding van één hiaat, dat het Verdrag van München ons laat: de naam van bi- en polypatriden. De bovenstaande alinea's geven enige suggesties m.b.t. de inhoud van regels die dit hiaat zullen moeten opvullen. Uitgangspunt van die suggesties is geweest, dat de naam van een persoon gedurende diens leven zoveel mogelijk dezelfde moet blijven. In het kader van de bespreking van de naam van bi- en polypatriden is boven eveneens ingegaan op een tweede probleemgebied, dat het verdrag van München oningevuld laat: het verdrag stelt in art. 1 lid 1, dat bij nationaliteitswijziging de nieuwe nationaliteit bepalend is voor de naam; het overgangsrecht van het nieuwe vaderland bepaald of de oude naam wordt gerespecteerd of dat deze verandering ondergaat. Het Nederlands recht kent nog geen goed uitgekristalliseerd overgangsrecht op dit punt; dit recht zal nog moeten worden ontwikkeld. Door de nauwe verbanden tussen de vragen betreffende de naam van bi- of polypatriden en het zoëven bedoelde overgangsrecht zijn ook m.b.t. dit laatste gebied van het internationale namenrecht enkele suggesties gedaan.

Naar wij hopen, lokken de gegeven suggesties commentaar en kritiek uit, zodat zich langzamerhand rechtsregels m.b.t. de aangestipte problemen ontwikkelen.

Mr. Gerard-René de Groot
Johannes R. Sijmonsma

19. Over de relevantie van dergelijke 'futurologische overwegingen' H.U. Jesserun d. Oliveira, *Ars Aequi* 1979, 271, 272.

Nieuw Noors recht op de naam

De Noorse wet nr. 1 betreffende de geslachtsnamen van 29 mei 1964 heeft door de novelle (wijzigingswet) van 8 juni 1979 verschillende wijzigingen ondergaan, welke met name hun uitwerking hebben op de naamvoering door echtgenoten en kinderen.

In *Das Standesamt* van juni/juli 1981, Nr. 6/7/81, heeft Oberverwaltungsrat *Erich Mergenthaler* te Mannheim daar een artikel aan gewijd. Weliswaar zullen deze wijzigingen in een volgende aanvulling van het mede van zijn hand verschenen 'Standesamt und Ausländer' en daarna dus ook in 'Bürgerlijke Stand en Buitenlanders' worden verwerkt, doch dit vergt tijd en het lijkt mij daarom nuttig, de hoofdzaak van dit artikel, voor zover dit zich niet specifiek tot de Duitse praktijk richt, hier weer te geven.

1. Geslachtsnaam der echtgenoten

Volgens het vroegere recht verkreeg de vrouw door huwelijk in principe de geslachtsnaam van de man, tenzij zij vóór het huwelijk had verklaard, dat zij haar meisjesnaam wilde handhaven. Met toestemming van de minister van justitie kon de vrouw ook een door een vroeger huwelijk verkregen naam blijven voeren. Toestemming van de minister van justitie was ook nodig, wanneer de man de geslachtsnaam van de vrouw wilde voeren.